

Звідси слідує висновок: якщо ми хочемо спиратися в навчанні та вихованні шестирічних школярів на їхню природу, на їхні вікові можливості, якщо хочемо пересуватися від близького, зрозумілого, посильного до більш складного та абстрактного, якщо хочемо, щоб діти були активними, енергійними, якщо хочемо, щоб вони залишалися дітьми, а не автоматами по сприйманню інформації, ми повинні самі засвоїти гру – цей дивовижний феномен дитинства. Тоді гра стане методичним ключем, за допомогою якого легко відкрються двері школи для вчителя та для дитини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бодалев А.А. Личность и общение: избр. труды. – М.: Международ. пед. академия, 1995.
2. Демин М.В. Природа деятельности. – М.: Изд-во Москов. ун-та, 1984. – 168 с.
3. Захаров И. Значение игры в жизни ребенка // Семья и школа. – 1986. – № 4. – С. 18-24.
4. Карпенчук С. Теорія і методика виховання: Навчальний посібник. – К.: Вища школа, 1997. – 304 с.
5. Кудикіна Н.В. Теоретичні засади педагогічного керівництва ігровою діяльністю молодших школярів у позаурочному навчально-виховному процесі. – К., 2004. – 103 с.
6. Макаренко А.С. Избранные педагогические сочинения. – Т. 1. – М.: “Педагогика”, 1977.
7. Минский Е. От игры к знаниям. – М.: Просвещение, 1982. – 187с.
8. Мухина В. Шестилетний ребенок. – М.: Просвещение, 1986. – 190с.
9. Ушинский К.Д. Материалы к 3-му тому “Педагогической антропологии”. – Соч. – Т. 10. – М., 1950.
10. Эльконин Д.Б. Психология игры. Педагогика. – М., 1978.

Резник Н.А.

МЕТОДИКА РАБОТЫ УЧИТЕЛЯ НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЫ ПО ФОРМИРОВАНИЮ ЛИЧНОСТИ ШКОЛЬНИКА СРЕДСТВАМИ ИГРОВОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

В статье раскрываются аспекты работы учителя начальной школы по формированию личности школьника средствами игровой деятельности.

Ключевые слова: игра, игровая деятельность.

Reznik N.A.

METHOD OF WORK OF TEACHER OF INITIAL SCHOOL ON FORMING OF PERSONALITY OF SCHOOLBOY

In the article the aspects of work of teacher of initial school of the kh forming of personality of schoolboy open up facilities of playing activity by facilities of playing activity.

Key words: game, playing activity.

УДК 378.147:793.31

Сердюк Т.І.

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА СТУДЕНТІВ-ХОРЕОГРАФІВ ДО МАЙБУТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розкриті основні аспекти професійної діяльності майбутнього вчителя хореографії: художньо-естетичні знання, емоційно-ціннісне ставлення до хореографічного мистецтва та професійно-хореографічні вміння. Обґрунтована професіограма майбутнього вчителя хореографії, визначені професійні функції.

Ключові слова: художньо-естетичні знання, цінності, хореографічні вміння, професіограма, вчитель-хореограф.

Сьогоднішній стан соціального та економічного розвитку нашого суспільства потребує оновлення всіх сфер освітньої діяльності. Вирішальна роль у модернізації системи освіти належить вищим педагогічним навчальним закладам, оскільки саме тут формується

професіоналізм майбутнього фахівця, здатного активізувати інтелектуальний та духовно-творчий потенціал особистості дитини.

Сучасна вища освіта орієнтована на пріоритетність національно-духовного розвитку особистості майбутнього вчителя, який покликаний залучити дітей до кращих надбань світової та вітчизняної культури. Ці пріоритети закріплені у Законі України “Про вищу освіту” (2002 р.), Державній програмі “Вчитель” (2002 р.), Державній національній програмі “Освіта. (Україна ХХІ ст.)” (1994 р.), в яких наголошується, що мистецька освіта вчителя сприяє його національно-культурній ідентифікації, формуванню усталеної системи цінностей, вмотивовує його творчу активність.

Мета статті: розкрити основні аспекти фахової підготовки студентів-хореографів та обґрунтувати професіограму майбутнього вчителя хореографії.

У сучасному світі особливого значення набуває хореографічне мистецтво, яке за своєю природою є синтетичним. Синтетичність як специфічна основа хореографії дозволяє розвивати особистість гармонійно (інтелектуально, духовно та фізично), сприяє розвитку творчої активності та інтенсифікації пізнавальних процесів; емоційність хореографії забезпечує образне сприйняття мистецтва та дійсності, створює умови для особистісного самовираження, впливає на розвиток емоційної сфери; фізично-рухова основа хореографії сприяє покращенню фізичного стану особистості, уможливорює виховання морально-вольових якостей, динамічності постанововчої діяльності з учнями, чим сприяє їх залученню до національної хореографічної традиції.

Інтегрованість складових хореографічного мистецтва сприяє всебічному розвитку людини як найвищої цінності суспільства. Теоретики і практики хореографічного мистецтва (В.Авраменко, Г.Березова, Л.Бондаренко, О.Бурля, А.Ваганова, К.Василенко, В.Верховинець, А.Гуменюк, С.Забредовський, Є.Зайцев, П.Коваль, Б.Стасько, О.Таранцева, Т.Ткаченко, Т.Чурпіта, А.Шевчук та ін.) вважають, що залучення дитини до танцювального мистецтва важливе для її духовного збагачення, творчого розвитку, фізичного здоров'я, формування інтересу до рухової діяльності.

На основі теоретичного аналізу психолого-педагогічної та мистецтвознавчої літератури нами визначені основні аспекти професійної діяльності майбутнього вчителя хореографії, а саме: узагальнена система художньо-естетичних знань, емоційно-ціннісне ставлення до хореографічного мистецтва та художня діяльність (професійно-хореографічні вміння).

На думку М.Лещенко [4], головне завдання педагога мистецьких дисциплін полягає у формуванні в учнів уявлень про естетичну цінність явищ, виховання естетичних почуттів засобами мистецтва, розвитку інтересу до художньої діяльності. Специфіка змісту художньо-естетичних знань майбутнього вчителя хореографії полягає в тому, що його основою є домінанта естетичного задоволення від мистецьких знань, а не система мистецтвознавчої інформації. Саме це дозволить сформувати високу духовну культуру учнів, їх здатність сприймати й аналізувати естетичні явища в мистецтві.

Танцювальне мистецтво несе в собі колосальне пізнавальне значення. Студенти довідуються про історію того часу, коли виник досліджуваний танець, визначають побут, характер, настрій героїв і т.п.

Виконання на сцені класичного, народного або сучасного танцю вимагає знання не тільки характеру і техніки виконання рухів, але і визначених традицій даного напрямку в танці: мистецтва створення зачіски, техніки накладення макіяжу (для більш точної передачі художнього образу), проектування костюма, правил поведінки на сцені тощо. Тому важливості та необхідності набувають інтегральні знання, що поєднують знання акторської майстерності, режисури, сценографії, історії костюма, історії музики й основ музичної грамоти і т.ін.

Знання в області фізіології та гігієни при навчанні хореографії допоможуть студентам більш усвідомлено відноситися до занять хореографією. Наприклад, при виконанні розтяжки, що заснована на еластичності зв'язок, сухожиль, студенти зможуть правильно

розподіляти навантаження; знання про особливості будови хребта і м'язів допоможуть при виконанні обертань, турів, поворотів тощо.

Художньо-естетичні знання як результат пізнавальної діяльності в сфері мистецтва виражаються в художніх поняттях, естетичних судженнях, художніх умовиводах, естетичних теоріях, що матеріалізуються в продуктах художньої діяльності та за своїм змістом підрозділяються на загальні та професійні.

Загальні художньо-естетичні знання майбутнього вчителя хореографії визначаються особистим світоглядом, обсягом і ступенем інформованості студентів про різні види мистецтва. Ступінь сформованості загальних художньо-естетичних знань забезпечує розмаїтість, реальність і змістовність танцювальних образів, що створюються майбутніми фахівцями.

Основу професійних художньо-естетичних знань складають знання: про різні види хореографічного мистецтва (бальний, народний, сучасний, класичний танець), виразні засоби хореографії (рухи, малюнки, музика, костюм), національні особливості танців, правильне положення корпусу, технічні особливості виконання рухів тощо. Сформованість професійних художньо-естетичних знань сприяє усвідомленості та виразності хореографічної діяльності майбутнього фахівця. Прилучаючи дитину до мистецтва танцю, вчитель-хореограф розвиває її розумово, сприяє формуванню творчих проявів, які активізують сприйняття й уявлення, будять фантазію й уяву, додають діяльності дитини пошуковий характер.

Наступний основний аспект професійної діяльності майбутнього вчителя хореографії є емоційно-ціннісне ставлення до хореографічного мистецтва. Мистецькі цінності є змістом основних мотивацій людини. Ціннісна свідомість вчителя як відображення значення смислів творів мистецтва для нього пронизує увесь методологічний базис його педагогічної діяльності. Ціннісний аспект професійної діяльності майбутнього вчителя хореографії може розглядатись як такий, що забезпечує умови для його вільного розвитку у сфері танцювального мистецтва, вибору художніх інтересів і потреб.

На думку О. Дем'янчук [1], у художньо-естетичних цінностях людина знаходить джерело духовного збагачення, естетичного вдосконалення, співпереживання, розвиток творчих сил і здібностей. У плідному спілкуванні з мистецтвом вона набуває досвід, який створює умови для всебічного використання ціннісного потенціалу художніх творів, що виховують і розвивають особистість.

Однією з найважливіших якостей майбутнього вчителя хореографії є вміння правильно визначати естетичні цінності творів мистецтва й аргументовано пояснювати своє ставлення до них. Учитель повинен навчити сприймати, оцінювати й усвідомлювати ціннісні смисли творів мистецтва.

Сформованість художньо-естетичних цінностей майбутнього вчителя хореографії дозволяє йому синкретично передавати естетичне ставлення до дійсності, втілювати особистісне бачення прекрасного в танцювальних рухах. Емоційне ставлення до явищ хореографічного мистецтва поповнює значущими смислами художню діяльність.

Психолог Б.Теплов відзначав, що “навчання дітей хореографії будується не тільки на механічному запам'ятовуванні рухів, але і спирається на почуттєву, емоційну, творчу сторону життя дитини, будить фантазію” [8]. В основі його теорії лежить судження про те, що танцювальне мистецтво дуже глибоко захоплює всі сторони психіки людини, уяву, почуття, думки, волю, фантазію. Звідси його величезне значення в розвитку свідомості та самосвідомості, у вихованні морального почуття та формуванні творчої особистості дитини.

Науковці І.Зязюн [2], Л.Коваль [3], Г.Падалка [5], О.Ростовський [6], О.Рудницька [7], О.Щолокова [9] виявляють сутність художньо-естетичних цінностей як взаємозв'язку інтересів, потреб, здібностей, смаків, установок особи, як відображення певного виду ціннісно-орієнтаційної діяльності, зумовленої рівнем розвитку естетичних відношень. Тому цілеспрямована ціннісна регуляція в процесі навчання майбутнього вчителя хореографії

вимагає проникнення у сутність особи, структуру та динаміку її мотивацій, потреб, смаків і установок, у сферу створення й відбору цінностей.

Можливості хореографічного мистецтва в розвитку естетичних цінностей особистості майбутнього педагога безмежні. Естетичний потенціал хореографічного мистецтва визначається, наприклад, тим, як майбутні хореографи відносяться до свого зовнішнього вигляду на заняттях різними видами хореографії. Велику частину часу вони проводять у танцювальних залах і виконання танців вимагає особливого психологічного стану, який додає їм форма, що відповідає даному виду хореографії, художньому образу тощо. Педагог повинен пояснити відповідність одягу тим або іншим танцям, передаючи той особливий психологічний стан, що впливає на естетичну свідомість, підштовхує танцюриста до правильного вибору манери поведінки і виконання танців.

Зрозуміло, що ціннісний аспект хореографії не обмежується формуванням смаку при виборі одягу. Велике значення мають рівень і зміст хореографічних елементів, що пропонує педагог учням, і його власний технічний рівень виконання. Педагог повинен увесь час тримати своє тіло в спортивній формі, бути готовим у будь-який момент продемонструвати складний елемент. Йому необхідне постійне самотренування і досить високий рівень техніки, правильна мова, тому що саме він є тим прикладом, якого наслідують його учні.

Ціннісний аспект педагогічного процесу хореографії полягає у вихованні шанобливого ставлення до представників протилежної статі, у формуванні основ етикету, тому що позитивні стосунки партнера і партнерки в танці проектується на відносини між хлопцями та дівчатами в повсякденному житті.

На заняттях танцями вчитель повинен використовувати кращі зразки світової і вітчизняної музичної культури. Твори великих класиків не тільки допомагають створити потрібну атмосферу заняття, але й формують у дітей естетичний смак, здатність відрізнити дійсно прекрасний музичний твір від комерційного. При цьому важливо, щоб учитель давав можливість дітям вслухатися в характер мелодії, постарався пояснити взаємозв'язок музики та хореографічних елементів. Музика задає не тільки темпові, ритмічні, динамічні характеристики танцю, але й є основою його образного змісту.

Учитель хореографії має навчити дитину сприймати естетичний об'єкт, бачити і розуміти сутність і глибинний зміст художнього твору, передавати емоційний зміст побаченого. Вчитель повинен розвивати здатність аналізувати естетичні об'єкти: хореографічні рухи, ритмічні образи в музиці, вчити знаходити потрібний сценічний грим до танцю, вибирати костюм для виконання хореографічного номера; вчити давати обґрунтовану естетичну оцінку танцю: висловлювати власні думки щодо нього, оперувати епітетами, підбирати потрібні фразеологічні звороти; відображати рухами образний характер музики; передавати в міміці, позі, жестах різноманітну гаму почуттів (радість, подив, захват, тривогу тощо).

Реалізація художньо-естетичних знань, заснованих на вироблених у процесі художнього спілкування цінностях, уможлиблюється процесом діяльності людини. В ньому розкривається її здатність до професійної дії, створення хореографічних образів. Художньо-естетична діяльність є третім аспектом професійної підготовки майбутнього вчителя хореографії.

Художня діяльність майбутнього вчителя хореографії є процесом і результатом духовного освоєння дійсності фахівцем, що має метою формування і розвиток його здатності творчо перетворювати навколишній світ і самого себе за законами краси. Художня діяльність задовольняє універсальну потребу людини – сприйняття навколишньої дійсності в розвинутих формах людської чуттєвості. Змістом художньо-естетичної діяльності майбутнього вчителя хореографії виступають його професійно-хореографічні вміння. Сформованість професійно-хореографічних умінь майбутнього фахівця забезпечує збагачення його емоційно-почуттєвого, інтелектуального, духовно-творчого досвіду, що виступає суттєвим фактором його цілісного розвитку.

Хореографічна діяльність розвиває танцюриста фізично, допомагає у вивченні координації рухів усіх частин тіла, вихованні техніки вірного дихання, опануванні танцювальними рухами та вправами. Приділяючи увагу техніці виконання рухів, хореограф повинен звертати увагу на їх точність, акуратність, грамотність, спритність, м'якість, плавність і пластичність, координацію, правильне співвідношення рук і ніг, поворота корпусу, голови, на рухливість суглобів, гнучкість хребта, уміння орієнтуватися в просторі.

Педагог-хореограф має сприяти творчим проявам дітей: вчити їх імпровізувати під знайому і незнайому музику на основі освоєних рухів, придумувати власні оригінальні "па", складати танцювальні композиції, знаходити неординарні рішення при створенні сценічного костюма, підтримувати бажання новацій у світовому оформленні концертних програм і виступів тощо.

Вищезазначене висуває особливі вимоги до професіограми майбутнього вчителя хореографії. Професіоналізм педагога-хореографа обумовлюється широкою професійною ерудицією й умінням вільно викладати навчальний матеріал, умінням враховувати психологічні можливості учнів, володіти ситуацією та демократичністю спілкування з вихованцями, мати елегантний зовнішній вигляд, швидко реагувати на ситуацію, бути спритним, швидко і чітко формулювати конкретні цілі, щоб контролювати розуміння учнями навчального матеріалу.

Хореограф повинен високо оцінювати роль хореографічної освіти, пояснювати учням значення пластичної культури для формування гармонічно розвинутої особистості, оцінювати форми впливу танцювального мистецтва на людину, на формування її духовного світу. Підготовка хореографа у вищому педагогічному навчальному закладі спрямована на формування фахівця, який володіє системою психолого-педагогічних знань, який усвідомлює їх значення для організації навчального процесу з учнями різних освітніх установ, який прищеплює вихованцям любов і повагу до професії хореографа.

Викладач танцю, що випускається вищим педагогічним навчальним закладом, повинен бути добре підготовлений у своїй спеціальній галузі – хореографії й одночасно одержувати сучасні знання з педагогіки відповідно до його професійної діяльності. Хореограф повинен постійно керувати розумовою діяльністю вихованців, а також прагнути до підвищення власного інтелектуального рівня.

Учитель-хореограф повинен мати метою своєї педагогічної діяльності виховання всебічно розвинутої особистості, що гармонічно сполучає в собі духовне багатство, інтелект, моральну чистоту і фізичну досконалість. Тому хореограф повинен сформувавати у своїх вихованців сприйнятливості до прекрасного в мистецтві та в житті й виробити в них здатність жити і діяти за законами краси. Вчитель повинен виховувати в дитині морально-вольові якості: вчити переборювати труднощі, завершувати розпочату справу, цілеспрямовано трудитися, об'єднуватись для загальної справи, допомагати один одному. Хореограф повинен прагнути виховати свідомість і самосвідомість учня, відповідальність, комунікабельність, чуйність до інших людей, увічливість, працьовитість, акуратність, доброту, увагу і т.д.

Учитель хореографії має на професійному рівні забезпечити різнобічний розвиток і становлення особистості учня, створювати умови для повної реалізації його природних здібностей. Для реалізації цієї мети вчителю хореографії повинні бути притаманні: висока мораль, культура, інтелігентність, професійна компетентність, творче педагогічне мислення, гуманістична спрямованість, освіченість, вимогливість до себе та вихованців, здатність вести науково-дослідну роботу з проблем освіти. Вчитель хореографії повинен володіти здібностями режисера-постановника, танцюриста, сценографа, музиканта, зберігати, пропагувати та розвивати народні традиції, спадщину видатних балетмейстерів минулого та сучасності, мати розвинену фантазію, здібність мислити хореографічними образами, мати виразне тіло, добре розвинену зорову пам'ять та увагу, організаційні здібності; вміння бачити та розвивати індивідуальність своїх учнів.

Висновки. Хореографічна діяльність базується на принципі гармонійного сполучення інтелектуального, духовного та фізичного розвитку особистості. Усі ці компоненти взаємозалежні та взаємодіють у цілісній професійній художньо-естетичній діяльності майбутнього вчителя хореографії. Готовність студентів-хореографів до майбутньої художньо-естетичної діяльності дозволить їм повноцінно виконувати професійні функції: інформаційну, розвивальну, соціальну, оздоровчу, орієнтаційну, мобілізуючу і дослідницьку (гностичну). Дана тематика сьогодні дуже актуальна та потребує подальшого дослідження.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Дем'янчук О. Н. Педагогічні основи формування художньо-естетичних інтересів школярів: навч.-метод. посібник. – К.: ІЗМН, 1997. – 62 с.
2. Зязюн І. А. Естетичний досвід особи. Формування і сфери вияву / І. А. Зязюн – К.: Вища школа, 1976. – 172 с.
3. Коваль Л. Г. Формирование эстетических оценок у подростков (на материале музыкального искусства): дисс. ... на соиск. учен. степени канд. пед. наук / Коваль Лариса Григорьевна. – К., 1975. – 163 с.
4. Лещенко М. П. Технології підготовки вчителів до естетичного виховання за рубежом (на матеріалі Великобританії, Канади, США): дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Лещенко Марія Петрівна. – К., 1996. – 282 с.
5. Падалка Г. М. Учитель, музика, діти / Г. М. Падалка. – К.: Музична Україна, 1982. – 144с.
6. Ростовський О. Я. Педагогіка музичного сприймання: [навч.-метод. посібник] / О. Я. Ростовський. – К., 1997. – 280 с.
7. Рудницкая О. П. Формирование эстетических оценок студентов педагогических вузов. На материале музыки: дисс. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Рудницкая Оксана Петровна. – К., 1977. – 164 с.
8. Теплов Б. М. Способности и одаренность. // Б. М. Теплов. Избранные труды: [в 2 т.]. – М.: Педагогика, 1985. – Т. 1. – С. 3–24.
9. Щолокова О. П. Основи професійної художньо-естетичної підготовки майбутнього вчителя / УДПУ ім. М. П. Драгоманова. – К., 1996. – 172 с.

Сердюк Т.И.

ПРОФЕССИОНАЛЬНАЯ ПОДГОТОВКА СТУДЕНТОВ-ХОРЕОГРАФОВ К БУДУЩЕЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

В статье раскрыты основные аспекты профессиональной деятельности будущего учителя хореографии: художественно-эстетические знания, эмоционально-ценностное отношение к хореографическому искусству и профессионально-хореографические умения. Обоснована профессиограмма будущего учителя хореографии, определены профессиональные функции.

Ключевые слова: художественно-эстетические знания, ценности, хореографические умения, профессиограмма, учитель-хореограф.

Serduk T.I.

PROFESSIONAL TRAINING OF STUDENTS OF CHOREOGRAPHY FOR THE FUTURE ACTIVITIES

In the article the basic aspects of professional activities of the future teacher of choreography are disclosed; there are artistically aesthetic knowledge, emotionally value attitude towards the choreographic art and professional choreographic skills. In the research paper job description of the future teacher of choreography is grounded and professional functions are detected.

Key words: artistically aesthetic knowledge, values, choreographic skills, job description, future teacher of choreography.